



Ženevské konvence proti terorismu.

Univ. prof. Dr. Vladimír Solnař.

Ve dnech 1.—16. listopadu 1937 konala se v Ženevě diplomatická konference delegátů 36 vlád, které přijaly pozvání adresované jim v důsledku rozhodnutí Rady Společnosti národů ze dne 27. května 1937. Programem konference bylo sjednání

- a) konvence o obraně proti terorismu a o jeho potírání,
- b) konvence o zřízení Mezinárodního trestního soudního dvoru.*)

Podkladem jednání byl návrh vypracovaný výborem znalců, jenž byl zřízen v důsledku rozhodnutí Rady z 10. prosince 1934 ze zástupců vlád belgické, britské, chilské, španělské, francouzské, maďarské, italské, polské, rumunské, sovětské a švýcarské. Podnět k tomuto rozhodnutí Rady vyšel od vlády francouzské, která pod dojmem marseillského atentátu navrhla vypracování konvence, jež by státy zavazovala stíhati teroristické činy, organizovala mezinárodní trestní soudní dvůr, učinila přiměřená opatření proti padělání pasů a zdokonalila mezinárodní spolupráci, pokud jde o evidenci trestných činů v konvenci obsažených. Výbor znalců konal trojí zasedání, na nichž vypracoval příslušné texty. Poslední verze přihlížela jednak k resoluci Shromáždění Společnosti národů, které se návrhy zabývalo v říjnu 1936, jednak k vyjádřením vlád nezastoupených ve výboru znalců, jehož posledního zasedání se nezúčastnili delegáti chilský a italský.

Již během jednání ve výboru znalců se objevily značné rozdíly v nazírání, pokud jde o princip i vhodnost instituce Mezinárodního trestního soudního dvoru. Proto výbor předpisy o této instituci vyloučil do zvláštní konvence, aby ji státy přijavši konvenci o potírání terorismu mohly přijmouti nebo

*) Konvence byly otištěny v Dokumentech Společnosti národů pod č. C 546 M. 383, 1937 V, C. 547 M. 384, 1937 V, C. 548 M. 385, 1937 V, jakož i v Revue de droit pénal et de criminologie 1937, str. 1241 n.

zamítnouti. V této podobě byly návrhy také předmětem jednání diplomatické konference, na níž byla československá vláda zastoupena ministerským radou ministerstva spravedlnosti Dr. Antonínem Koukalem jako delegátem a pisatelem těchto řádků jako expertem. Předsedou konference byl belgický státní ministr Carton de Wiart, jehož po dobu nepřítomnosti v druhé části konference zastupoval první místopředseda, profesor pařížské university Basdevant.

Budeme se dále zabývatí obsahem uvedených dvou konvencí, které byly podepsány též československým delegátem. Zvláštní pozornost chceme věnovati otázce, zda a v jakém směru bude jich ratifikace předpokládati změny našeho platného práva. Neboť podle čl. 24 konvence o boji proti terorismu zahrnuje ratifikace této smlouvy nebo přístup k ní ujištění smluvní strany, že její zákonodárství a správní organizace jí dovolují konvenci provést. Také přijetí druhé konvence předpokládalo by patrně některá zákonodárná opatření.

I. Konvence o obraně proti terorismu a o jeho potírání.

Třeba připomenouti, že o mezinárodním terorismu mluví se pouze v úvodu (preambule^{*)}), nikoli však v názvu konvence ani v jejím vlastním textu. To se stalo přes některé odchylné návrhy proto, poněvadž jednak v názvu konvence by příslušný dodatek působil těžkopádně, jednak poněvadž mezinárodní povaha jednotlivých trestných činů (podle místa činu, státní příslušnosti pachatele nebo oběti, podle místa, kam se pachatel uchýlil) je přesně vymezena jednotlivými ustanoveními konvence a opakování mezinárodního charakteru v nadpise nebo textu mohlo by vyvolati pochybnosti při výkladu. Výslovné vyzdvižení mezinárodního charakteru znamenalo by totiž buď superfluum nebo omezení pochybného dosahu; bližší specifikace tohoto pojmu pak mohla by se ukázati neúplnou, pokud by neopakovala, co jinde je uvedeno vyčerpávajícím způsobem.

Obsah konvence možno rozdělití do dvou částí. První (čl. 1—11) kodifikuje povinnosti smluvních stran co do přimě-

^{*)} »Vedení snahou učiniti boj proti terorismu, vykazuje-li mezinárodní charakter, a jeho potírání co nejúčinnějšími, ustanovili svými zmocněnci . . .«

řené úpravy trestního stíhání vlastních teroristických činů, druhá (čl. 12 a n.) zavazuje strany k opatřením zaručujícím prevenci takových činů a usnadňujícím jejich stíhání.

S hlediska kriminalistického zaslouží pozornosti především část prvá. Vyzvednouti sluší hned čl. 1, odst. 1, formulovaný na podkladě společného návrhu delegací řecké, polské, rumunské, československé, turecké a jugoslávské, jehož dosah arci přesahuje daleko oblast trestního práva, třeba nebyl ani s tohoto hlediska pro výklad obsahu smluvních povinností nerozhodný. Smluvní strany se tu zavazují — potvrzujíce zásadu mezinárodního práva, podle níž je povinností každého státu sám se zdržeti každého činu určeného k podpoře teroristických činností směřujících proti jinému státu a brániti skutkům, jimiž se ony projevují — předcházeti v mezích níže vymezených činností toho druhu a potírati je, jakož i poskytovat si navzájem pomoc.

Odst. 2 čl. 1, jehož formulace byla předmětem zevrubných úvah, má již přímý význam pro trestně právní obsah konvence. Vymezuje se jím pojem »teroristických činů« v ten smysl, že jde o zločinné skutky směřující proti státu a jichž účelem nebo v jejich povaze je vyvolávati zděšení u určitých osobností, u skupin osob nebo ve veřejnosti.

Teroristická povaha činu je tedy dána buď subjektivním nebo objektivním momentem,*) při čemž patrně i v druhém případě pachatel musí alespoň znáti skutečnosti, které povahu činu takto charakterisují, i když nebylo přímo účelem činu vyvolávati zděšení. Specifikace, u koho má býti zděšení vyvoláno (dodatek, o jehož vhodnosti bylo dlouho uvažováno), má za účel hlavně vyjádřiti, že není nutno, aby se tak stalo vždy ve veřejnosti vůbec (námet anglický). Rovněž bylo dlouho debatováno o jugoslávském podnětu, aby tendence činu proti státu směřující byla specifikována slovy »proti bezpečnosti a veřejnému pořádku státu«, ale pro mnohoznačnost těchto termínů nebyl návrh přijat.

*) Sr. Saldana v Revue internationale de droit pénal XIII. 27. — Jaké obtíže působí vhodné vymezení, toho důkazem je, že otázka terorismu byla předmětem opětovného jednání Mezinárodních konferencí pro sjednocení trestního práva v Bruselu (1930), v Paříži (1931), v Madridu (1933), a v Kodani (1935). Z průběhu jednání je patrné, jak se vymezení terorismu poněmáhle oprošťovalo od závislosti na t. zv. obecném ohrožení.

V čl. 2 zavazuje se každá smluvní strana pojmouti do svého trestního zákonodárství, pokud tomu tak ještě není, určité skutkové podstaty, byl-li čin spáchán na jejím území, směřuje-li proti jiné smluvní straně a je-li to zároveň teroristický čin ve smyslu čl. 1. Stíhati nutno úmyslné činy směřující proti životu, tělesné bezpečnosti, zdraví nebo svobodě určitých osob veřejně činných nebo postavených*); dále úmyslné ničení nebo poškození majetku veřejného nebo určeného k veřejnému užívání, který náleží jiné smluvní straně nebo na ní závisí, konečně úmyslné jednání způsobilé ohroziti lidské životy vyvoláním obecného ohrožení jakož i pokus těchto trestných činů. Kromě toho i přípravná jednání k nim záležející ve výrobě, opatřování si, držení a poskytování zbraní, municí, třaskavin nebo škodlivých látek určených k provedení takového trestného činu, bez rozdílu, ve kterém státě má býti vykonán. Není však závazku k stíhání pokusu těchto přípravných jednání, jak plyne a contrario z odst. 4 čl. 2.

Jak patrně, jsou to činy, které namnoze trestní zákony vůbec stíhají. Předmětem konvence jsou však jen tehdy, jsou-li zároveň teroristickými činy ve smyslu čl. 1. Skutkové podstaty jsou jen naznačeny a nejsou uvedeny veškeré jich pojmové znaky. Tu je ponechána smluvním stranám určitá volnost, která je jednak omezena článkem 5, jednak ohraničena článkem 19.

Podle čl. 5 se smluvní strany zavazují stíhati ony činy a účastenství na nich za těchže podmínek, ať směřují proti zavazující se smluvní straně samé či proti jiné smluvní straně s výhradou zvláštních ustanovení národního práva týkajících se zvláštní ochrany veřejně činných nebo postavených osobností nebo veřejného majetku, jak jsou uvedeny v čl. 2 odst. 1 a 2.

Podle čl. 19 pak konvence ponechává netknutu zásadu, podle níž kvalifikace činů v ní zahrnutých, tresty, které mají býti ukládány, stíhání, rozhodnutí, důvody omluvné, právo milosti a amnestie závisejí v každém státě na pravidlech

*) hlav státu, osob, vykonávajících jich pravomoc, jich dědičných nebo ustanovených nástupců, manželů nebo manželek těchto všech osob; dále osob, pověřených veřejnými úkoly nebo povinnostmi, byl-li čin spáchán pro tyto úkoly nebo povinnosti, které ony osoby vykonávají.

vnitřního zákonodárství, aniž by smělo kdy dojít k beztrestnosti v důsledku mezery v trestním zákonodárství.

Text obou těchto článků byl předmětem zevrubných úvah jak v plenu konference, tak i v redakčním komitétu, v němž bylo zastoupeno také Československo; výsledek znamená nesporné zlepšení a vyjasnění původního návrhu, i když neuspokojuje po všech stránkách a zanechává některé pochybnosti jak co do dosahu těchto ustanovení, tak co do jich vzájemného poměru. Bylo tu řešiti úkol nad jiné obtížný a choulostivý.

Smysl čl. 5 je nyní ten, že nemá býti zásadně činěn rozdíl mezi trestní ochranou podle toho, směřuje-li čin proti zavazující se smluvní straně samé či proti straně jiné. Z této rovnosti v trestní ochraně je však vyňata zvláštní ochrana osobností a majetku, uvedených v článku 2 podle národního práva zavazující se smluvní strany. Vyšší ochrana ta nezavazuje k stejné ochraně těchto statků jiné smluvní strany. Jako příklad byly uváděny ty právní řády, které stíhají na př. útok proti hlavě státu jako trestný čin proti bezpečnosti státu. Tu nevzniká povinnost stíhati stejně útok proti hlavě jiného státu. Nepochybným obsahem čl. 5 jest jen povinnost stejné ochrany vlastního i cizího smluvního státu, pokud by teroristický čin proti nim směřující záležel v ohrožení lidských životů vyvoláním obecného ohrožení. Pokud však jde o ochranu veřejně činných nebo postavených osob nebo majetku, zůstává nejasná hranice, kam až sahá povinnost stejné ochrany a kde začíná možnost »zvláštních ustanovení národního práva«. Veškeré snahy o precisaci textu tu ztroskotaly. Proto právem mohl generální zpravodaj V. V. Pella přiznati tomuto článku jen význam morální. Je to výzva adresovaná smluvním stranám, aby nečinily pokud možno rozdíl mezi ochranou vlastní a ochranou druhé smluvní strany.

Čl. 19 má předchůdce v některých konvencích předcházejících.*) Jeho dosud nezcela uspokojivé formulaci bylo věnováno mnoho úvah, zejména působila obtíže choulostivá otázka práva milosti a amnestie, které nemělo býti konvencí

*) Čl. 18 konv. o penězokazectví, čl. 15 konv. o škodlivých drogách. Podle K a l l a b a, Právník 1929, str. 653 vyvolaly čl. 18 konv. o penězokazectví obtíže, související s vydáváním pro politické delikty.

dotčeno bez újmy možných mezinárodních účinků jeho použití. Je zjevno, že se ponechává domácímu zákonodárství určití bližší podmínky trestnosti činů v konvenci zahrnutých, není však zcela jasná výhrada, že nesmí nikdy dojít k bez-trestnosti v důsledku mezery v trestním zákonodárství. Lze ji vykládati v intencích konference tak, že volnost domácího zákonodárce má hranice v povinnostech převzatých v čl. 2 a 3. Obtíž je však v tom, že tyto články právě neuvádějí všechny znaky činů, které mají býti trestány. Pokud čl. 5 povinnosti smluvních stran blíže precisuje, má nepochybně též povahu výjimky ze zásady volnosti domácího zákonodárství vyslovené v čl. 19. Stejnou povahu má též čl. 4 o samostatnosti účastenství, o němž bude ještě zevrubně jednáno.

Podle čl. 24 předpokládá ratifikace nebo přístup k této konvenci ujištění smluvní strany, že její zákonodárství jí umožňuje konvenci provést. Bude proto užitečné zkoumati, zda a do jaké míry bylo by třeba k ratifikaci změny resp. doplnění platného práva a zda též osnova trestního zákona hová požadavkům konvence.

Vzhledem k zásadě čl. 5 sluší pokládati smluvní povinnosti týkající se ochrany života, tělesné bezpečnosti, zdraví nebo svobody osob uvedených v čl. 2 za splněny obecnými předpisy trestního zákona chránícími osoby tam uvedené stejně jako osoby soukromé. Rovnosti ochrany s domácími veřejnými činiteli tím arci namnoze dosaženo nebude, neboť kdežto pro ochranu veřejných činitelů vlastního státu budou tu rozhodné zejména předpisy §§ 7—10 zák. na ochranu republiky, §§ 153, 76, 81 tr. zák. rak., bylo by se po většině spokojiti pro veřejné činitele cizí slabší ochranou podle obecných předpisů chránících i soukromé osoby. Mohlo by jíti po případě i o pouhý přestupek, což bude arci málo praktické, poněvadž tu pak sotva budou znaky »teroristického činu«. Rovnost bude jen tam, kde není intensivnější ochrany vlastních osob, jako u manželů a manželek hlavy státu nebo u některých útoků proti osobám veřejně postaveným. Povinnosti smluvní však přes to tyto předpisy vyhovují, i když sluší uvážiti, jsou-li trestní sankce vzhledem k povaze činu vždy dostatečné. Užší připodobnění bylo by nepochybně v duchu konvence, i když není právním závazkem. Bude třeba též přihlédnouti k této

věci při úvaze o vydávání zločinců a při otázkách trestního práva mezinárodního.

Pokud jde o ochranu vlastního a cizího majetku veřejného, nebude tu celkem nerovnosti mezi ochranou státu vlastního a jiné smluvní strany, což plně platí též o ohrožení lidských životů vyvoláním obecného nebezpečí.

Platné právo vyžadovalo by arci doplnění, pokud jde o přípravná jednání k činům uvedeným v čl. 2: výroba, opatřování si, držení a poskytování zbraní, munice, třaskavin nebo škodlivých látek k provedení těchto činů v jakémkoli státě. (Pokus těchto činů, jak řečeno, nemusil by býti trestný.) Některá z těchto jednání byla by zahrnuta zejména § 6 zák. č. 1885/134 ř. z. o třaskavinách a budou namnoze podléhati i jiným trestním sankcím. Nepochybně by tu bylo však třeba ustanovení širšího, které by patrně odstupňovalo trestní sazbu podle toho, o přípravu jakého činu jde. Trestní sazba § 6 zákona č. 134/1885 byla by tu namnoze příliš vysoká, leč by byly přiměřeně upraveny sazby za některé »terroristické skutky« samé.

Ustanovení osnovy trestního zákona z r. 1937 sice zahrnují v §§ 269, 296 širší okruh zmíněných přípravných jednání než platné právo, přes to však ještě některá přípravná jednání zůstávají mimo dosah těchto ustanovení, takže by bylo třeba také osnovu ještě doplniti.

Čl. 3 zavazuje smluvní strany stíhati jednotlivé formy účastenství na trestných činech teroristické povahy, došlo-li k účastenství na území zavazující se smluvní strany a směruje-li trestný čin proti jiné smluvní straně, bez rozdílu, na jakém území má býti spáchán. Vedle obvyklých forem účastenství, mezi nimiž závazek k stíhání nedokonaného sváždění jest omezen na přímé vyzývání veřejné a je vyloučen při návodu k přípravným jednáním a arci též k pokusu, zaslouží úvahy závazek k stíhání spolčení (ve smyslu § 37 osnovy z r. 1937) k teroristickým trestným činům v konvenci zahrnutým.*) Přes pochybnosti vyslovené některými delegacemi nebylo tu právem vyloučeno spolčení k přípravným jednáním podle odst. 5 čl. 2, jak se stalo při veřejném vyzývání, ani nebyla trestnost jinakého návodu omezena na pří-

*) Konvence neobsahuje závazek k trestnímu stíhání vychvalování trestného činu, jak bylo někdy doporučováno.

pady kvalifikované použitím určitých prostředků, jako darů, hrozeb, zneužitím autority a pod., jak bylo s některých stran navrhováno.

Platné právo vyžadovalo by tu doplnění jen pokud jde o trestnost spolčení, která je *de lege lata* omezena na dosti úzký okruh případů. Platí zde *mutatis mutandis* přibližně totéž, co bylo uvedeno o přípravných jednáních až na to, že z osnovy (1937) možno tu citovati ještě § 423.

Velmi mnoho se uvažovalo v plenu i v redakčním komitétu o formulaci čl. 4, který vyslovuje zásadu, že každé jednání trestné jako některá forma účastenství podle čl. 3 má zákon pokládati za zvláštní trestný čin ve všech případech, kdy je toho třeba, aby bylo čeleno jeho beztrestnosti. Tím je dáno další omezení volnosti smluvních stran, přiznané jim článkem 19. Princip *s a m o s t a t n o s t i* účastenství na rozdíl od zásady akcesority byl zde kodifikován v širším významu než bylo dosud obvyklé v mezinárodních smlouvách a než činil původní návrh, jehož znění vyvolalo též se strany československé delegace některé námitky. Nynější znění je důslednější a logičtější. Podle něho účastenství mělo by býti vždy posuzováno zcela samostatně, bez omezení na případy, kdy beztrestnost by plynula z okolnosti, že pachatel a účastník jednali na území různých států,^{*)} resp. že by měli býti v různých státech souzeni.**^{*)} Tedy na př. ani beztrestnost pachatele pro nepřičetnost nesmí míti v zápětí beztrestnost účastníkovu a účastenství jest pokládati za zvláštní trestný čin, třeba pachatel i účastník jednali na území téhož státu a měli býti souzeni společně.

Platné právo i osnova přijímají arci zásadu akcesority potud, že při pomáhání předpokládají objektivní existenci činu pachatelova, který dospěl aspoň do stadia pokusu, třebas zaň pachatel trestně neodpovídal. Při návodu ani této podmínky nežádají stíhající též nedokonané svádění. Také trestnost spolčení nezávisí na činu hlavním. Proto třeba uvážiti, nevyžádá-li si konvence také v tomto směru doplnění platného práva a osnovy. Prakticky jeví se *de lege lata* omezená akcesorita v beztrestnosti pomoci, nebyl-li hlavní čin spáchán,

^{*)} tak Mezinárodní úmluva o penězokazectví (sr. K a l l a b, Právník 1929, str. 650) a o škodlivých drogách.

^{***)} Tak původní návrh konvence.

resp. nedošlo-li ani k pokusu o něj. Rozdíl by nebyl arci značný vzhledem k tomu, že nejtypičtější a též nejnebezpečnější případy pomoci budou v každém případě zahrnuty jako přípravná jednání podle čl. 2 odst. 5 i tehdy, nedošlo-li k hlavnímu činu. Jednání taková nebyla by sice trestná jako účastenství, ale nebyla by také beztrestná, což podle konvence v každém případě plně postačí. Celá oblast pomoci však nebude zahrnuta. Při rigorosním výkladu nemůžeme pominouti okolnost, že při návodu stává konvence proti sobě návod zdařený (vždy trestný) a návod nezdařený (někdy trestný), naproti tomu formuluje závazek k stíhání pomáhání co nejvšeobecněji (*«toute aide donnée sciemment en vue de l'accomplissement d'un tel acte»*). Také z toho je možno usuzovati, že konvence nepřipouští akcesoritu pomáhání ani v tak omezeném smyslu jako platné právo a osnova. Poněvadž však čl. 24, jednající o přizpůsobení domácího zákonodárství jako podmínce ratifikace nemá být podle intencí redaktorů vykládán úzkoprse,*), mám za to, že by i v tomto směru bylo snad možno vystačiti s dosavadními předpisy.

Závazky obsažené v čl. 5—7 nemají valného dosahu a neukládají změnu platných a chystaných ustanovení, vyslovujíce pouze povinnost uznati cizí odsuzující rozsudky pro teroristické trestné činy s hlediska mezinárodní zpětnosti jakož i pro vyslovení ztráty určitých práv a způsobilostí podle zvláštního řízení, stejně jako povinnost připustiti cizí soukromé účastníky s týmiž právy jako vlastní příslušníky, avšak jen za podmínek, za nichž příslušná domácí zákonodárství tyto instituce vůbec připouštějí. Nebyl přijat návrh delegace polské, rozšířený později na závazky konvence vůbec, vázati tyto povinnosti materiální recipitou. Zamítnutím tohoto návrhu, jenž vyvolal rozhodný odpor hlavně se strany britské, odůvodňovala pak polská delegace odepření podpisu konvencí, na jichž přípravě jinak velmi účinně spolupracovala.

Jestliže dosavadní články konvence stanovily povinnosti smluvních stran stíhati trestně určité teroristické činy, zabývají se články 8—11 vydáváním zločinců a rozsahem trestního stíhání ve smyslu norem, které bývají označovány jako trestní právo mezinárodní. Nechceme podceňovati význam článků

*) Byla proto volena liberálnější formulace než v čl. 23 konvence o penězokazectví.

předcházejících, řekneme-li, že úprava vydávání zločinců a trestního práva mezinárodního bývá vlastním jádrem mezinárodních konvencí v oboru trestního práva. V daném případě mohlo by tomu tak býti tím spíše, že kdežto pro velkou většinu právních řádů si vyžádají články 2—5 jen poměrně nepatrných doplňků platného práva, tím větší význam má snaha, aby pachatel trestných činů mohl co nejméně těžiti z omezené trestní pravomoci jednotlivých států a z omezené povinnosti k vydávání zločinců. Ovšem právě v oblasti terorismu staví se uplatnění pravidla »aut dedere, aut punire« v cestu překážky závažnější než v případech jiných, čehož svědectvím jsou právě zmíněné články konvence.

Podle čl. 8 jsou trestné činy teroristické uvedené v čl. 2 a 3 konvence obsaženy jako trestné činy vydávací ve všech smlouvách o vydávání, které byly nebo budou uzavřeny mezi smluvními stranami. Smluvní strany, které nepodmiňují vydání existencí smlouvy, uznávají pro budoucnost tyto činy mezi sebou za trestné činy vydávací pod podmínkou reciprocity. Za vydávací činy se k účelům tohoto článku rovněž pokládají všechny činy vypočítané v člancích 2—3, které byly spáchány na území smluvní strany, proti níž směřují. Povinnost k vydání však podléhá každé podmínce a každému omezení, které připouští právo a praxe státu, jenž je o vydání žádán (čl. 8). To platí nepochybně též o omezení daném politickým charakterem činu, čímž je arci praktický význam shora uvedeného rozšíření povinnosti vydávací značně zeslaben. Pokus polský omeziti právo odepřítí vydání pro politický charakter činu, k němuž se některé delegace vyslovily sympaticky, setkal se s rozhodným odporem u většiny ostatních delegací, hlavně u delegace britské, která se opřela omezení práva asyly, odůvodňujíc je tradičními hledisky lidskosti a také s jiných stran byla dnešní doba značných vnitropolitických rozdílů označována za nevhodnou k oslabení principu nevydávati pro politické delikty. Také nebylo ochoty k uzavření fakultativního protokolu v tom smyslu, že by teroristické činy nebyly pokládány za činy politické, jako se stalo při mezinárodní úmluvě o potírání penězokazectví.*) Pokud by tero-

*) Původně (sr. Premier congrès international de droit pénal, str. 446, 562, Revue internationale de droit pénal XII, str. 360)

ristické činy byly pouhými přestupky (případ, jak již uvedeno málo praktický), platila by i zde veškerá omezení vydání podle práva dožádaného státu (§ 234 tr. z. rak., § 14 uh. zák. přest.).

Pokud jde o t. zv. trestní právo mezinárodní, obsahuje konvence jednak závazek k stíhání příslušníků vlastních (čl. 9), jednak příslušníků cizích (čl. 10).

Povinnost stíhati vlastní příslušníky stejným způsobem jako kdyby čin byl spáchán na vlastním území nastává, jsou-li splněny tyto podmínky:

- a) smluvní strana nepřipouští zásadu vydávání vlastních příslušníků,
- b) vlastní příslušník se vrátí na území zavazující se strany,
- c) spáchal před tím v cizině některý teroristický čin podle čl. 2 a 3, třeba na území smluvní strany, proti níž směřuje (čl. 11).

To platí i tehdy, jestliže pachatel nabyt státní příslušnosti až po spáchání trestného činu. Těchto ustanovení nelze použít, jestliže by v podobném případě (třeba vzhledem k politické povaze skutku) nemohlo být povoleno vydání.

Platné právo i osnova (§ 5, resp. 6, nebyl-li pachatel v době činu státním příslušníkem*) vyhovují plně těmto závazkům a nevyžadují doplnění.

Povinnost stíhati cizince, kteří v cizině spáchali teroristický čin podle čl. 2 a 3 a kteří jsou na území některé smluvní strany (třeba na území té smluvní strany, proti níž čin směřuje), a to stíhati a trestati je stejným způsobem, jako by čin byl spáchán na vlastním území, je vázána těmito podmínkami:

chtěl Pella otázku řešit tak, že by rozhodovací pravomoc o činech teroristického charakteru byla svěřena mezinárodnímu soudnímu dvoru vždy v těch případech, kdy by stát, kam se zločinec uchýlil, odpřel pachatele vydání nebo soudit pro politický charakter činu. Mezinárodní soud by však neodsoudil, kdyby zjistil, že jde o čin čistě politický a že nemůže mít žádného vlivu na mezinárodní vztahy. Konvence o zřízení Mezinárodního trestního soudního dvoru však, jak uvidíme, tento podnět neuskutečnila. Proti němu se vyslovil v komisi Mezinárodní společnosti pro trestní právo, která se otázkou zabývala, zejména Roux, *Revue internationale...* VIII, str. 212.

*) K tomu Kallab, *Právník* 1929, str. 656. Konvence označuje za rozhodnou pro státní příslušnost dobu rozhodnutí, osnova dobu činu.

a) vydání, o něž bylo žádáno, nemohlo býti povoleno z důvodů cizího činu samému (na př. překážky průvozu, nikoli pro politický charakter činu),

b) zákonodárství místa asyly uznává pravomoc svých soudů se zřetelem k trestným činům spáchaným cizinci v cizině (míněn je princip universality, nikoli ochrany),

c) cizinec je příslušníkem státu, jenž uznává pravomoc vlastních soudů se zřetelem k trestným činům spáchaným cizinci v cizině (podmínka, na niž velmi záleželo delegaci britské a která vylučuje povinnost stíhati britské státní příslušníky cizími soudy, aniž mohla arci zabrániti, aby státy přece tak nečinily).

V tom směru je § 40 tr. z. rak. potud užší, že k stíhání dojde jen tehdy, jestliže se cizí stát zdráhá přijmouti zločince k vydání a stíhání je omezeno na zločiny. Mohlo by býti pochybné, nebylo-li by třeba modifikace tohoto předpisu*), neboť § 41 tr. zák., jenž se dovolává ustanovení mezinárodních smluv, zahrnuje jen úpravu vydání zločinců.

Povinnost trestati vlastní i cizí příslušníky stejně jako by čin byl spáchán na vlastním území, nezavazují k použití stejné trestní sazby, neboť podle čl. 11 smluvní strany nepřijímají závazek vysloviti trest vyšší než je maximum trestu podle zákona státu, kde byl trestný čin spáchán. Ustanovení platného práva (§ 40 tr. z. rak., § 12 tr. z. uh. a osnovy § 7 odst. III.), obsahující výhrady ve prospěch mírnějšího práva místa, kde byl čin spáchán, nejsou tudíž v rozporu se smluvními závazky.

Také druhá část konvence, obsahující závazky směřující k prevenci teroristických činů, zavazuje smluvní strany k stíhání některých činů. Pokud je třeba podle vnitřního zákonodárství povolení nebo prohlášení k držení a nošení střelných zbraní nebo munice, bude stíháno (réprimé) postoupení, prodej nebo rozdělení takových předmětů osobě, která se nevykáže takovým povolením nebo prohlášením. Tyto otázky upravuje nyní zákon o zbraních a střelivu ze dne 8. dubna 1938, č. 81 Sb. z. a n.

Dále mají býti trestána určitá jednání týkající se pasů

*) Negativně v analogickém případě K a l l a b, Právník 1929, str. 657.

a jiných dokladů téhož významu, ať domácích, ať cizích.*) Příímý vztah k teroristickým činům se nežádá. Bližší vymezení podmínek trestnosti náleží i tu podle čl. 19 domácímu zákonodárství. Postačilo by postihnouti uvedená jednání jako správní přestupky, pokud pak jde o úředníky, stačil by trest disciplinární.

Nelze se zabývatí blíže dalšími články osnovy, které obsahují — vedle závazku k správní úpravě nošení a držby zbraní i obchodu s nimi — jednak závazek soustřediti v každém státě výsledky šetření o teroristických činech a jich přípravě, jednak upravují vzájemný styk těchto institucí a vůbec otázky právní pomoci, konečně pak přinášejí obvyklé formule ratifikační. Věci ty jsou řešeny celkem podobně jako v jiných konvencích jednajících o otázkách trestního práva, počínajíc konvencí o stíhání penězokazectví.

Konvence byla podepsána zástupci 20 států, z toho 3 s dodatkem ad referendum.

II. Konvence o zřízení Mezinárodního trestního soudního dvoru.

Pohybovala-li se první konvence v rámci obvyklých mezinárodních smluv v oboru trestního práva, nedosahujíc narmnoze snad ani praktického dosahu některých z nich, znamená naproti tomu konvence o zřízení Mezinárodního trestního soudního dvoru pokus o uskutečnění instituce, k níž dosud byly činěny jen zcela skromné náběhy, pokus o realizaci mezinárodního trestního soudnictví proti jednotlivcům.

Nebylo by nesnadno naléztí některé podobné instituce v době minulé,**) to jsou však případy speciální a menšího

*) Jsou to:

- a) podvodná výroba nebo změna,
- b) doprava do země, opatřování a držba, ví-li pachatel, že doklady jsou nepravé nebo padělané,
- c) jednání toho, kdo si dá vystaviti takové doklady na základě prohlášení nebo dokladů nepravých,
- d) vědomé užívání dokladů nepravých nebo padělaných nebo vystavených na důkaz totožnosti jiné osoby než nositele.

Dále má býti stíháno (réprimé) jednání příslušných úředníků, kteří vystavují vědomě pasy, jiné rovnocenné doklady nebo visa, aby podporovali činnost, přičící se účelu této konvence, osobám, o nichž vědí, že nemají podle zákonů a nařízení právo dostati takové doklady nebo visa.

**) Sr. k tomu *Donnedieu de Vabres*, *Les principes modernes du droit pénal international* 1928, str. 403; *Saldaña*, *Pre-*

významu, kterých nelze s dosahem této konvence dobře srovnávat. V nauce princip není nový a byl po světové válce opětovně předmětem úvah ve Společnosti národů i v mezinárodních odborných sdruženích, namnoze v souvislosti s otázkou mezinárodní trestní jurisdikce proti státům a s řešením konfliktů pravomocí jednotlivých států. Připomínám jen jednání International Law Association (1922, 1926), Meziparlamentní Unie (1924, 1925) a program Prvního Mezinárodního sjezdu pro trestní právo pořádaného r. 1926 v Bruselu Mezinárodní společností pro trestní právo (Association internationale de droit pénal). Nejvíce se o uskutečnění této myšlenky zasazoval právě V. V. Pella, profesor trestního práva v Bukurešti a t. č. rumunský vyslanec v Haagu,*) horlivý její propagátor na poli literárním a neúnavný generální zpravodaj ženevských konvencí.**)

Právě se zřetelem k bruselskému sjezdu, který doporučil postupné uskutečnění mezinárodního trestního soudnictví proti jednotlivcům i státům, byly s československé strany proti této instituci činěny námitky,***) které nepozbyly významu ani vzhledem k obsahu konvence, již se zabýváme a která se pokusila uskutečnit jen dosti skromný výsek snah stoupenců této instituce, omezujíc se především na jurisdikci proti jednotlivcům, a to jen pro úzce vymezenou skupinu trestných činů, jurisdikci uplatněnou fakultativně podle volby státu oprávněného stíhati nebo vydati, aby byl tak zajištěn neustranný výkon spravedlnosti v případech zvláště choulostivých. Kdysi bylo pomýšleno na rozšíření pravomoci Stálého dvoru mezinárodní spravedlnosti†) nebo kladena váha na

mier congrès international du droit pénal, str. 377. Poválečný vývoj u Caloyanniho, Revue internationale de droit pénal II, str. 298 n. a podrobněji u Webera, Internationale Strafgerichtsbarkeit 1934, str. 7 n.

*) Sr. k tomu jeho spis La criminalité collective des États 1926, str. 281 n. a Revue internationale... XII, str. 348 n.

**) Otázkou byla pověřena v Mezinárodní společnosti pro právo trestní zvláštní komise. O jejím jednání sr. Revue internationale VII, str. 253 n., VIII, str. 191 n., XII, str. 337 n. Návrh statutu trestní komory Stálého dvoru mezin. sprav. u Webera cit. str. 155.

***) Kallab, Premier congrès..., str. 459 n. Skepticky též Weber, str. 54 n. a pokud jde o jednotlivce i Donnedieu de Vabres, Premier congrès..., str. 395.

†) Sr. Caloyanni, Revue internationale VII, str. 191; Politis, Premier congrès..., str. 420; Pella ib., str. 453. Podle Webera 110—111 stal by se Stálý dvůr mezinárodní spravedlnosti teprve přidělením trestní pravomoci z instituce rozhodčí skutečným

to, aby soud byl alespoň podřízen autoritě Společnosti národů.*) Při sjednávání konvence, o níž jednáme, uplatnila se odchylná tendence a bylo hlavně se strany anglické zdůrazňováno, aby nová instituce byla zcela oddělena od Společnosti národů, poněvadž nelze zdaleka počítati se všeobecným přijetím mezinárodního trestního soudnictví.

Předpokladem dalších úvah bude seznámiti se s hlavním obsahem konvence, čemuž nutno předeslati poznámku, že kdežto konference měla pro konvenci prvou po ruce již velmi propracovaný návrh komitétu expertů, nesl návrh druhé konvence stopy jakéhosi chvatu, takže jej bylo nutno po mnohé stránce podrobiti redakčním změnám, doplniti a přehledněji uspořádati. Nechci rozhodovati, zda se podařilo v omezené době poradám vyměřené dosáhnouti textu, který by plně vyhovoval, hlavně svou úplností. Byla tu snaha omeziti se v konvenci jen na otázky zásadní, usnadniti tím dohodu a odkázati ostatní věci reglèmentu, který si soud vypracuje. Zůstaly-li této úpravě vyhrazeny též některé otázky závažné (opravné prostředky), neodpovídá to snad zcela tradicím vnitrostátního zákonodárství, které zpravidla klade váhu na zákonnou úpravu soudního řízení.

Hlavní zásady konvence jsou tyto:

Zřizuje se Mezinárodní trestní soudní dvůr, aby soudil za níže uvedených podmínek jednotlivce obžalované z některého trestného činu obsaženého v konvenci o boji proti terorismu a jeho potírání (čl. 1). Příslušnost tohoto soudu je upravena takto: Smluvní strana může odkázati obviněného soudu,

1. jde-li o teroristické trestné činy ve smyslu první konvence, ať byly spáchány na vlastním území smluvní strany či v cizině, pokud arci v tomto případě je smluvní strana podle první konvence povinna k trestnímu stíhání.

2. Může stejně učiniti, místo aby obviněného vydala pro teroristický trestný čin podle čl. 8 první konvence, je-li stát, který žádá za vydání, rovněž smluvní stranou konvence o zřízení Mezinárodního trestního soudního dvoru.

Smluvní strany uznávají, že druhé smluvní strany, užívající těchto možností (ad 1 a 2 shora), jednají vůči nim podle

nadstátním soudem. Sr. H o b z a, Úvod do mezinárodního práva mírového I., str. 141, II., str. 415, 422.

*) *Carton de Wiart, Premier congrès ...*, str. 595.

konvence o obraně proti terorismu a o jeho potírání (čl. 2).

Podmínky odkázání obžalovaného Mezinárodnímu soudu vymezuje doslovné znění konvence na první pohled rozdílně podle toho, došlo-li k němu

a) místo aby byl obžalovaný souzen vlastními soudy státu, jenž jej mezinárodnímu soudu odevzdal,

b) místo aby byl vydán.

Zdálo by se, že v prvním případě postačí, je-li stát, proti němuž čin směřoval, smluvní stranou Mezinárodní konvence o obraně proti terorismu a jeho potírání, a že jen v druhém případě musí býti stát, jemuž má býti zločinec vydán, smluvní stranou konvence o Mezinárodním soudním dvoru.*) Poněvadž první konvenci již podepsalo 20 států a bylo proti ní vůbec méně námitek, je možné, že bude též větším počtem států ratifikována a že budou mezi nimi i takové, u nichž spíše mohou nastati nesnáze, které daly podnět k zřízení Mezinárodního trestního soudního dvora jako instanci zaručující nestranné rozhodnutí v případech choulostivých. Takovému rozlišování mezi případy a—b brání však per argumentum a contrario zmíněný již dodatek, že smluvní strany uznávají, že druhé smluvní strany odkazující obžalovaného mezinárodnímu soudu jednají vůči nim podle konvence o obraně proti terorismu a jeho potírání, dodatek, jehož význam je přirozeně omezen jen na smluvní strany druhé konvence. Nutno tedy přes zdánlivě odchýlné znění čl. 2 zastávat, že právo smluvní strany odkázati obžalovaného před mezinárodní soud plyne z k o n v e n c e jen pro ty případy, kdy buď stát poškozený nebo oprávněný žádati vydání je smluvní stranou konvence o zřízení Mezinárodního trestního soudního dvoru.**)

Bylo vypuštěno výslovné vyloučení obžalovaných, kteří jsou příslušníky státu na konvenci nezúčastněného,

*) Konvence o Mez. soudu odkazuje totiž na konvenci o terorismu, podle níž čin musí směřovati proti smluvní straně této k o n v e n c e.

***) Sr. str. 3 zprávy k návrhu výboru znaleců z 26. dubna 1937. Dokumentů Spol. nár. č. C. 222. M. 162. 1937. V. — S hlediska obecného práva mezinárodního a první konvence nebylo by arci závady, aby stát svěřil i jiné trestné činy teroristické povahy Mezinárodnímu trestnímu soudnímu dvoru, neboť stát může upravit trestní soudnictví jakkoli, je-li organisováno dobře a funguje-li uspokojivě. Tak B a s d e v a n t na XII. plenárním zasedání konference, str. 11 litograf. protokolu.

v debatě však bylo vysloveno přání, aby omezení bylo prakticky zachovááno jako požadavek mezinárodní courtoisie a aby otázka byla vyřizována diplomatickým jednáním.

Soud je stálý, schází se však jen, bude-li pověřen stíháním, pro něž je příslušný (čl. 3). Sídlo soudu je v Haagu, soud však může na podnět předsedův rozhodnouti pro určitou věc, že bude zasedati jinde (čl. 4). Soud se skládá ze soudců vybraných ze znalců práva, kteří mají uznanou způsobilost v oboru práva trestního a kteří jsou nebo byli členy trestních soudů nebo kteří mají podmínky, aby mohli býti jimi jmenováni ve své vlasti (čl. 5). Soud je složen z pěti soudců řádných (juges titulaires) a z pěti náhradníků, z nichž každý je — s výjimkami pro přechodnou první dobu — příslušníkem jiného státu, avšak s omezením na příslušníky států smluvních (č. 6). Každý smluvní stát navrhne nejvýše dva kandidáty, o volbu soudců z navržených osob bude požádán Stálý dvůr mezinárodní spravedlnosti (čl. 7).*) Soudce skládá slavnostní slib plné nestrannosti a svědomitosti (čl. 8), požívá při výkonu své funkce diplomatických privilegií a imunit (čl. 9). Mandát soudce trvá 10 let, soud se obnovuje každé dva roky osobou jednoho soudce řádného a jednoho náhradníka (čl. 10). Člen soudu nemůže býti své funkce zbaven, leč byl podle jednomyslného rozhodnutí všech soudců (i náhradníků) přestal vyhovovati žádaným podmínkám (čl. 12). Soud zvolí si na dva roky presidenta a vice-presidenta, kteří mohou býti znovu zvoleni (čl. 14).

Soud sám vypracuje řád (règlement) pro svoji činnost a řízení (čl. 15); zasedá v počtu pěti soudců (čl. 18); členové soudu nemohou se účastniti rozhodnutí v žádné věci, v níž dříve jakýmkoli způsobem intervenovali (čl. 19); soud použije při rozhodování hmotného trestního práva nejméně přísného; při tom vezme zřetel k zákonu státu, na jehož území čin byl spáchán a k zákonu státu, který se na soud obrátil; soud rozhodne o všech pochybnostech týkajících se otázky, kterého hmotného práva trestního jest použití (čl. 21). Jestliže soud podle toho je povolán použití zákona státu,

*) Vyloučena tu byla na rozdíl od původního návrhu ingerence Společnosti národů analogická jako u Stálého dvoru mezinárodní spravedlnosti, čímž bylo vyhověno přání delegace britské, odůvodněnému nezcela universální povahou nové instituce.

který nemá příslušníka mezi rozhodujícími soudci, může povolati s poradním hlasem — jako přisedícího — znalce práva, který má uznanou způsobilost v tomto oboru (čl. 22).

Když byl president soudu vyrozuměn, že některá smluvní strana se rozhodla odkázati obžalovaného soudu, zpraví o tom stát, proti němuž trestný čin směřoval, stát, na jehož území byl čin spáchán, jakož i onen stát, jehož příslušníkem je obžalovaný (čl. 24). Smluvní strana dovolává se soudu («la Cour est saisie») tím, že mu obžalovaného odkáže. Spis, kterým stát tak učiní, má obsahovati označení hlavních důvodů podezření a důkazů, o něž se opírají, jakož i označení zmocněnce, který bude stát zastupovati. Stát, jenž odkázal obžalovaného soudu, přejímá úkol zastávati obžalobu, leč by vyslovil přání nastoupiti na jeho místo stát, proti němuž trestný čin směřoval nebo kdyby tomu tak nebylo, stát, na jehož území čin byl spáchán (čl. 25).

Každý stát způsobilý dovolati se soudu může před soudem intervenovati, může nahlížeti do spisů, předložiti soudu podání a účastniti se ústního jednání. Každá osoba přímo poškozená trestným činem bude moci se svolením soudu a podle podmínek jím určených připojiti se k trestnímu řízení jako soukromý účastník; nebude se moci účastniti ústního jednání, leč půjde-li o to, aby se soud vyslovil o náhradě škody (čl. 26). Pro řízení platí zásada obžalovací: Soud nemůže souditi jiných obžalovaných než kteří mu byli odkázáni, ani souditi obžalované pro jiné skutky, než pro které byli před něj odkázáni (čl. 27). Soud upustí od stíhání a nařídí propuštění obžalovaného, jestliže obžaloba byla vzata zpět a nebyla ihned převzata státem, který je způsobilý ji podati (čl. 28).

Obžalovaní budou míti právo dáti se hájiti obhájcem. Nezvolí-li si obhájce obžalovaný, soud ustanoví každému obžalovanému obhájce z úřední povinnosti (čl. 29). Obžalovaný bude míti právo seznámiti se s obsahem spisů a s obsahem podání soukromého účastníka (čl. 30). Soud rozhodne, má-li obžalovaný býti zatčen či podržen ve vazbě, určí po případě podmínky jeho prozatímního propuštění z vazby (čl. 31).

Strany mohou soudu navrhovati svědky a znalce, o jejichž výsledku soud rozhodne. Soud však může vždy také z úřední moci vyslechnouti jiné svědky a znalce. Totéž platí

o všech jiných průvodních prostředcích (čl. 32). Před soudem nesmí být proveden žádný výslech obviněného, ani nesmějí být slyšeni svědci ani znalci, ani provedena konfrontace, leč v přítomnosti obhájců obžalovaného a zástupců států účastnících se řízení nebo když tito zástupci byli náležitě obesláni (čl. 34).*) Jednání soudu jsou veřejná, soud však může odůvodněným nálezem rozhodnouti, že bude jednáno neveřejně. Rozsudek bude vždy vyhlášen ve veřejném jednání (čl. 35). Porady soudu jsou tajné (čl. 36). Rozhodnutí soudu dějí se většinou hlasů (čl. 37). Každé rozhodnutí je odůvodněno a je čteno ve veřejném jednání presidentem (čl. 38). Soud rozhodne o případných konfiskacích a navrácení předmětů, resp. odsoudí obžalované k náhradě škody (čl. 39). Tresty na svobodě vykoná smluvní strana, kterou soud označí, vyžádav si její souhlas. Souhlas nemůže odepřít stát, jenž odkázal odsouzeného soudu. V každém případě však výkon trestu zajistí stát, jenž odsouzeného odkázal soudu, jestliže tento stát si toho přeje (ustanovení, o němž bylo dlouho diskutováno). Soud rozhodne, jak bude naloženo s pokutami (čl. 40). Byl-li vysloven trest smrti, může jej nahraditi stát určený soudem k jeho výkonu trestem na svobodě podle vlastního zákonodárství nejtěžším (čl. 41).

Právo milosti bude vykonáno státem, jenž byl pověřen výkonem trestu. (Také toto ustanovení bylo předmětem zevrubných úvah.) Vyžádá si předem mínění presidenta soudu (čl. 42). Proti odsuzujícím výrokům soudu nebude jiného opravného prostředku než obnova řízení (revision).***) Soud určí svým řádem případy, kdy bude možno žádati za obnovu. Právo žádati za obnovu náleží státům, které mají právo zastupovati před soudem obžalobu (čl. 25), odsouzenému a obhájci (čl. 43). Proti zprošťujícím rozsudkům nebude tedy opravného prostředku vůbec.

Soudní dvůr rozhoduje o otázkách, které by se mohly naskytnouti a týkají se vlastní příslušnosti během řízení, které bylo před něj odkázáno; k tomu použije ustanovení této konvence a konvence o boji proti terorismu a jeho potírání,

*) Řízení in contumaciam nemělo být připuštěno, jak vyplývá též ze souvislosti citovaných ustanovení.

**) Ve spise *La criminalité collective des États*, str. 321, doporučoval *Pella* použití čl. 61 statutu Stálého mezinárodního soudního dvoru.

jakož i všeobecných zásad právních (čl. 45). Upraveno je i řešení mezinárodních sporů, které mohou vzniknouti z činnosti Mezinárodního trestního soudního dvoru.

Četné otázky rázu finančního a správního přikazují se schůzkám zástupců smluvních stran (čl. 46).

Podpis, ratifikace a přístup k druhé konvenci předpokládá též nebo rovnocenný projev se zřetelem ke konvenci o obraně proti terorismu a o jeho potírání (čl. 49, 50). Výhrada je možná jen vzhledem k instituci soukromého účastníka (čl. 51; výjimka tato stala se na podnět československé delegace, jež se vyslovila proti připuštění soukromého účastníka, obávajíc se zbytečných komplikací).

Holandská vláda se žádá, aby svolala schůzku států, které ratifikovaly tuto konvenci a k ní přistoupily; schůzka se bude konati do roka od té doby, kdy generální sekretariát Společnosti národů přijal s e d m ě prohlášení o ratifikaci nebo přístupu. Úkolem této schůzky bude stanoviti datum, od něhož se tato konvence stane účinnou. Její účinnost je však podmíněna účinností konvence o obraně proti terorismu a jeho potírání (čl. 53). Může tedy býti Mezinárodní trestní soudní dvůr uveden v život již za účasti sedmi států.

To je hlavní obsah konvence, pomineme-li ustanovení s hlediska trestního práva méně významná.

Zařadění Mezinárodního trestního soudního dvoru do systému mezinárodních institucí sluší ponechati znalcům mezinárodního práva. Není pochyby, že organizace soudu má podstatné rysy charakteristické pro soudy ve smyslu vnitrostátním. Na věci přirozeně nic nemění, že smluvní strany mají právo obrátiti se jednostranným aktem na soud místo jiného opatření a že tudíž v tomto smyslu je příslušnost soudu fakultativní, neboť podobné případy se vyskytují i u soudů vnitrostátních (stanné soudy, výjimečné senáty na místo soudů porotních).

Mezinárodní trestní soudní dvůr je společným orgánem smluvních stran, nikoli orgánem té smluvní strany, která mu zločince odevzdala. Proto může odevzdání soudu nahraditi i vydání zločince některé smluvní straně, kdy stát, který zločince soudu odkazuje, nemá sám po případě práva jej souditi. Z tohoto předpokladu plynul by důsledek zastávaný na konferenci československou delegací, že rozsudek Meziná-

redního trestního soudního dvoru zavazuje veškeré smluvní strany potud, že opětné stíhání pro týž trestný čin není možné, kdežto jinak t. zv. trestní právo mezinárodní počítá s možností trestního stíhání pro týž skutek před soudy různých států. Redakční komitét, uznávaje logickou důslednost tohoto stanoviska, neodhodlal se přece vzíti je za své a tím méně vyjádřiti je v samém textu konvence, obávaje se, že takovéto omezení pravomoci vlastních soudů bylo by málokterému státu přijatelné. Patrně však nutno klásti rozhodnutí mezinárodního soudu na roveň rozhodnutí vlastního soudu alespoň tehdy, odkáže-li stát obžalovaného mezinárodnímu soudu, místo aby jej sám soudil.

Účel Mezinárodního trestního soudního dvoru má býti podle intenci propagátorů této instituce v tom, zaručiti naprosto objektivní rozhodnutí v případech politicky choulostivých.*) Stát, aby ušel výtky stranickosti a vyhnul se mezinárodním komplikacím, dá přednost tomu, svěřiti rozhodnutí mezinárodního tribunálu místo vlastnímu soudu. Jestliže stát váhá vydati zločince státu druhému, spíše se snad odhodlá vydati jej soudu mezinárodnímu. Takové případy mohou nastati zejména tehdy, jestliže je mezi zúčastněnými státy — státem odkazujícím obžalovaného mezinárodnímu soudu a státem poškozeným, resp. oním, na jehož území byl čin spáchan — politické napětí a schází-li plná důvěra v objektivitu jeho institucí. Vždy jest arci předpokladem, aby jak stát odkazující obžalovaného mezinárodnímu soudu, tak i stát poškozený, resp. ten, jemuž má býti zločinec vydán, byly smluvními stranami. Možno si zde tedy slibovati praktický výsledek z instituce mezinárodního trestního soudu v dnešní jeho

*) Sr. již P e l l a, *La criminalité collective*, str. 269, Premier congrès . . ., str. 434, 599, B e l l o t ib. str. 366, W e b e r cit. str. 128; jinak K a l l a b, Premier congrès . . ., str. 462. Sr. B a s d e v a n t v třetím plenárním zasedání konference: »Dans certains cas, il n'y aura aucun inconvénient à soumettre la répression du crime terroriste aux juridictions ordinaires. Mais, dans d'autres, la répression du crime terroriste par ces juridictions ordinaires, la manière dont ces juridictions procéderont, la manière dont elles apprécieront les faits peut-être complexes, les preuves dont l'autorité pourra être discutable, la manière dont elles prononceront le jugement, seront susceptibles d'être différemment appréciées d'un pays à l'autre. Et, de la façon dont le tribunal aura statué, de la décision qu'il aura rendue, une tension politique pourra résulter entre le pays affecté par le crime terroriste et le pays dans lequel le jugement aura été prononcé«.

podobě teprve tehdy, bude-li okruh smluvních států dostatečně široký a bude-li zahrnovati nejen státy spřátelené nebo neutrální, u nichž zmíněné konflikty jsou málo pravděpodobné, ale též státy, jichž vzájemný poměr je chladný nebo napiatý. Vzhledem k tomu, že instituce je namnoze přijímána se značnou dávkou skepse i k okolnosti, že druhá konvence byla zatím podepsána pouze 10 státy,*) a to takovými, mezi nimiž je zmíněný konflikt aspoň pro dobu přítomnou méně pravděpodobný, nelze zatím tvrditi, že shora uvedený předpoklad bude v dohledné době splněn. Při tom neuvažujeme ani o tom, lze-li u všech těchto států předpokládati, že druhou konvenci budou brzy ratifikovati.

Ovšem význam konvence neomezuje se na dobu nejbližší, ale je též v tom, že se zde vytváří instituce, která snad v budoucnosti by se mohla osvědčiti jako prostředek, jak předcházeti určitým obtížím mezi státy, instituce, jejíž pravomoc by mohla, osvědčí-li se, býti rozšířena také na případy další.

Úmyslem navrhovatelů bylo zajistiti v instituci Mezinárodního trestního soudního dvoru forum zvláště objektivní, na které nepadá ani stín zaujatosti plynoucí z mezinárodních vztahů. Bylo by třeba, aby také záruky správného rozhodnutí byly co nejbezpečnější, alespoň takové, jaké obsahují trestní řády vnitrostátní. Návrh výboru znalců měl některé mezery, které se nepodařilo na konferenci vždy odstraniti, možno však doufati, že budou vyplněny alespoň jednacím řádem soudu. Srovnáme-li konvenci s organizačními předpisy Stálého dvoru pro mezinárodní spravedlnost, můžeme ji přirovnati co do zevrubnosti nejspíše k statutu tohoto orgánu, ač v některých směrech je statut podrobnější.

Sluší litovati, že konvence ani nenaznačila podmínky uvalení a zachování vyšetřovací vazby a že nevymezila podmínek obnovy, jediného to opravného prostředku proti odsuzujícímu rozsudku. Právě československá delegace domáhala se tu doplnění a žádala, aby důvody obnovy nebyly omezovány jen na obvyklé podmínky tohoto opravného prostředku, ale aby též některé případy porušení práva hmotného a formálního, které odpovídají nejzávažnějším důvodům zmateč-

*) Belgie (ad referendum), Bulharsko, Španělsko, Francie, Řecko, Holandsko, Rumunsko, Československo, Turecko, Jugoslavie.

nosti, mohly obnovu řízení odůvodnit, neboť úprava samostatného opravného prostředku s účinkem devolutivním k tomu účelu by byla těžko možná. Požadavek řešit tuto otázku výborem znalců nepřipravenou v konvenci samé narazil na překážky, prohlášení generálního zpravodaje v redakčním komitétu však dává naději, že jednací řád vymezí důvody obnovy v liberálním rozsahu.

Pokud jde o poměr k našemu platnému právu, bylo by předem uvážiti, zdali instituce Mezinárodního trestního soudního dvoru zapadá do rámce daného právem ústavním. Uznáváme-li nadřazenost mezinárodního práva ústavním předpisům*) musily by předpisy práva ústavního ustoupiti právu mezinárodnímu. Srovnání mohlo by pak míti za účel jen zjištění, nejeví-li se instituce Mezinárodního trestního soudního dvoru nevhodnou, poněvadž odporuje duchu ústavních předpisů.

Zabýváme se touto otázkou, poněvadž na konferenci bylo s jiných stran uvažováno o vztazích konvence k předpisům jednotlivým ústav a věc byla též předmětem literárních úvah.**)

V úvahu by přicházelo ustanovení § 94 ústavní listiny: Soudnictví vykonává se státními soudy . . . Nikdo nesmí býti odňat svému zákonnému soudci. Jen v řízení trestním mohou býti zavedeny soudy výjimečné, a to pouze v případech zákonem předem stanovených a na dobu omezenou.

Smím-li si dovoliti úsudek v oblasti, která mi není vlastní, mám za to, že tu není rozporu mezi smyslem těchto ustanovení ústavní listiny a institucí Mezinárodního trestního soudu.

Rozpor s předpisem o výkonu soudnictví státními soudy nepřichází v úvahu. Neboť odevzdá-li stát obžalovaného mezinárodnímu soudu, vykonává tím soudnictví právě tak málo jako tehdy, jestliže obviněného vydá cizímu státu. Výkonem soudnictví nelze rozuměti zajisté všechny úkony s ním souvisící, které namnoze ani nejsou soudy opatřovány, nýbrž rozhodování ve věci samé. To však zde stát nevykonává prostřednictvím Mezinárodního trestního

*) Sr. Hobza, Úvod do mezinárodního práva mírového I., str. 63.

***) Revue de droit pénal et de criminologie 1938, str. 41 n.

soudu, nýbrž rozhodnutí tomuto odevzdává jako společnému orgánu smluvních stran. Odevzdáním Mezinárodnímu trestnímu soudu není však obžalovaný ani odnímán svému zákonnému soudu, neboť stane-li se konvence pro náš stát závaznou, stává se Mezinárodní trestní soudní dvůr »zákonným« soudcem, třeba fakultativním. Fakultativní fora, kde projevy stran mají vliv na výběr z několika soudů příslušných, nejsou v našem právním řádě novinkou (§ 52 tr. ř. z r. 1873; návrh žalobců může i vyloučiti příslušnost porotního soudu; § 4 zák. č. 471/1921). Mezinárodní trestní soud nelze konečně pokládati za výjimečný soud ve smyslu § 94 ústavní listiny, zejména soudíme-li se S a n d e r e m,*) že zřízení na dobu omezenou je samozřejmým znakem výjimečného soudu.

Několik poznámek ještě o tom, zda by provedení konvence o zřízení Mezinárodního trestního soudního dvoru vyžadovalo doplnění platného trestního řádu. Patrně jen v tom směru, že by bylo vhodné pojmouti do něho ustanovení, že vnitrostátní soud k žádosti státního zástupce (jež by mohla býti odvolána) se prohlásí nepříslušným, poněvadž vláda zamýšlí použití práva daného konvencí a odkázati věc Mezinárodnímu trestnímu soudnímu dvoru. Toto prohlášení mohlo by se týkati arci jen skutků podrobených jurisdikci Mezinárodního trestního soudu, nikoliv též jiných činů téhož obviněného, soud by jím však byl vázán a nemohl by jeho podmínky přezkoumávati. Žádost by musila býti učiněna do určité v zákoně vymezené doby. Jestliže se Mezinárodní trestní soudní dvůr prohlásil nepříslušným, mohl by se státní zástupce znovu obrátiti na soud domácí, který by nemohl příslušnost odmítnouti. Domácí soud by však řízení přerušil i z úřední moci, kdyby zjistil, že pro týž skutek bylo řízení zavedeno před Mezinárodním soudem; kdyby tento rozhodl ve věci samé, domácí soud by řízení zastavil. Opětné stíhání před domácím soudem by pak bylo vyloučeno i za podmínek obnovy řízení.

Konečně by se doporučovalo upravit souvislé otázky

*) Grundriß des Tschechoslowakischen Verfassungsrechtes 1938, str. 415. — S c h r a n i l - J a n k a: Das öffentliche Recht der Tschechoslowakischen Republik I., 1934, str. 265 nepokládá za výjimečný soud senát N. S. podle § 67, 79 úst. listiny ani soud státní; pravomoc tohoto nyní také někdy je závislá na návrhu veřejného žalobce, znějícím na určitou trestní sazbu.

promlčení. Mohlo by se tak státi předpisem, že se promlčení stavi ode dne, kdy obviněný byl Mezinárodnímu trestnímu soudnímu dvoru odevzdán, resp. konalo-li se již řízení před zdejší soudem, ode dne, kdy se tento prohlásil nepřislusným, poněvadž je příslušný Mezinárodní trestní soudní dvůr, do dne, kdy došlo zdejšího soudu rozhodnutí Mezinárodního trestního soudního dvoru, že se prohlašuje nepřislusným. Jednodušší by snad bylo přiznati prostě úkonům Mezinárodního trestního soudního dvoru tytéž účinky jako mají úkony soudů domácích.

* *
*

Shrneme-li předcházející úvahy a pokusíme se souhrnně zhodnotiti sjednané konvence, neupřeme zajisté konvenci o Mezinárodním trestním soudním dvoru značného významu zásadního, i když jde zatím o první pokus a i když musíme budoucnosti ponechati definitivní úsudek o tom, zda a do jaké míry přispěje nejen k účinnějšímu boji proti terorismu, ale též k uklidnění mezinárodního ovzduší a k uhlazení třecích ploch, které mohou vzniknouti mezi státy v souvislosti s teroristickými činy, či zda zůstane institucí významu spíše theoretického. Nechceme přeceňovati ani dosah konvence o boji proti terorismu, jež je arci významným projevem mezinárodní solidarity v boji proti tomuto zlu a které se snad podařilo technicky formulovati s větším zdarem některé otázky, jež řešily též konvence dřívější; přes významné doplňky platných právních řádů, jichž důležitost byla dokumentována některými událostmi poslední doby, nutno uznati, že byly teroristické činy již podle dosavadních zákonů stíhány a rozdily jednotlivých právních řádů byly konvencí z velké části zachovány. Zvláštní povaha a zejména značná různorodost trestných činů, o něž jde, znesnadila tu uskutečnění klasického hesla »aut dedere, aut punire«, takže zbývá pachateli stále dosti možností, jak uniknouti potrestání.